

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"СПОРТИВНИЙ ТУРИЗМ"
для студентів напряму підготовки
6.140103 "Туризм"
усіх форм навчання**

Харків. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016

Затверджено на засіданні кафедри туризму.
Протокол № 2 від 22.09.2015 р.

Укладачі: Зима О. Г.
Лола Ю. Ю.
Голуб М. О.

Р 58 Робоча програма навчальної дисципліни "Спортивний туризм" для студентів напряму підготовки 6.140103 "Туризм" усіх форм навчання / уклад. О. Г. Зима, Ю. Ю. Лола, М. О. Голуб. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 44 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій, практичних, лабораторних та семінарських занять, матеріали для закріплення знань (завдання для самостійної роботи, контрольні запитання), критерії оцінювання знань студентів, професійні компетентності, якими повинен володіти студент після вивчення дисципліни.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.140103 "Туризм" усіх форм навчання.

Вступ

У сучасних умовах кризи здоров'я народонаселення, необхідності формування здорового способу життя, моральних орієнтирів потрібно розвивати спортивний туризм як одну з найбільш ефективних технологій становлення у людини здорових духовних та фізичних якостей, а також пізнавальних та творчих мотивів.

Включення людини в активне заняття спортивним туризмом протягом всього життя визначає його відношення до основних життєвих цінностей, що дозволить створити умови для активного відпочинку, визначити орієнтири для молоді та послабити соціальну напругу в цілому.

Спортивний туризм – це мандрівки з використанням активних засобів переміщення, що організуються туристами самостійно з урахуванням програм спортивно-туристського напрямку. За своєю сутністю він є і сферою послуг, і самостійною соціально орієнтованою сферою, і засобом фізичного оздоровлення, самовдосконалення людини, виховання ставлення до природи, пам'яток культури, взаєморозуміння між націями. У нашій країні спортивний туризм має масовий характер, охоплює всі вікові та соціальні групи населення. Важливість цього предмета полягає ще і в тому, що в сучасній туристській індустрії, особливо на Заході, набувають все більшої популярності такі види туризму, як пригодницький, екстремальний та екологічний. У цих видах великою мірою присутні елементи спортивного туризму.

Навчальна дисципліна "Спортивний туризм" є базовою навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітнього ступеню "бакалавр" напрямку підготовки 6.140103 "Туризм" для всіх форм навчання.

1. Опис навчальної дисципліни

Назви показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 1,5	Галузь знань 1401 "Сфера обслуговування"	за вибором	
Змістових модулів – 1	Напрямок підготовки 6.140103 "Туризм"	Рік підготовки	
		3-й	4-й
		Семестр	
		6-й	8-й
		Лекції	
Загальна кількість годин – 54		12 год	16 год
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4; самостійної роботи студента – 5	Освітній ступінь: бакалавр	Практичні, семінарські	
		12 год	16 год
		Самостійна робота	
		30 год	148 год
		Вид контролю	
		диференційований залік	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 80 %;

для заочної форми навчання – 22 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою формування системи теоретичних знань та прикладних вмінь і навичок щодо надання послуг з організації спортивно-екскурсійних маршрутів, формування самодіяльних організацій зі спортивного туризму, проведення походів, зборів та змагань.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

визначення основних понять, видів та функцій спортивного туризму;

дослідження зарубіжних та вітчизняних центрів спортивного туризму;

оволодіння особливостями методики проведення екологічних спортивних походів.

"Спортивний туризм" – навчальна дисципліна, яка комплексно ознайомить студентів з теорією і практикою проведення спортивних походів, що дозволить їм правильно оцінити практичну доцільність організації та проведення даного заходу в обраному районі з урахуванням рекреаційної та пізнавальної цінності та дотримання вимог безпеки.

Об'єктом навчальної дисципліни є світові та вітчизняні закономірності розвитку спортивного туризму.

Предметом навчальної дисципліни є організація походів, розробка маршрутів, фізична, психологічна та технічна підготовка туристів.

З метою найкращого засвоєння матеріалу студенти повинні до початку вивчення дисципліни опанувати знання і навички в галузі історії, географії та загальної теорії і практики туризму. Вивчення дисципліни "Спортивний" тісно пов'язано з такими навчальними дисциплінами, як: "Безпека життєдіяльності", "Екологія", "Концепції сучасного природознавства", "Історія туризму", "Географія туризму", "Організація туризму".

У свою чергу, знання із цієї дисципліни забезпечують успішне засвоєння таких навчальних дисциплін, як: "Стійкий розвиток у туризмі", "Туроперейтинг", "Управління якістю туристичних послуг", а також виконання тренінгів, міждисциплінарних комплексних курсових робіт, бакалаврських та магістерських дипломних робіт.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять: лекційних, практичних (семінарських). Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни є самостійна робота студентів з економічною літературою та нормативно-правовими актами.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

зміст і основні характеристики спортивного туризму як багатоаспектного явища;

зміст і особливості організації спортивно-екскурсійних маршрутів;

економічні механізми управління спортивно-екскурсійної індустрії;

принципи створення спортивно-екскурсійного продукту;

особливості районування в спортивному туризмі;

матеріально-технічне забезпечення спортивних маршрутів;

методику початкового навчання спортивного та екологічного туризму;

нормативно-правову базу організації спортивно-екскурсійних маршрутів;

ВМІТИ:

користуватися спеціальною та науково-методичною літературою з питань методики організації та здійснення спортивної діяльності;

класифікувати спортивно-екскурсійні маршрути за складністю, видами туризму і районом проведення;

складати туристські маршрути;

формувати туристські групи;

аналізувати існуючий туристський потенціал територій щодо здійснення спортивного туризму, користуючись статистичною та плановою документацією та стандартними методиками;

забезпечити безпеку туристських спортивних подорожей.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними **компетентностями**, що наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
СТ* 1	Здатність до формування базового світогляду щодо основних понять, які прийняті в спортивному туризмі	Охарактеризувати спортивний туризм, його цілі та функції
		Визначити основні види спортивного туризму
СТ 2	Здатність до обґрунтування територіальної організації та умов розвитку спортивних видів туризму	Використовувати нормативно-правову базу регулювання індустрії спортивного туризму
СТ 3	Здатність до організації та проведення спортивних походів та поїздок	Організувати спортивно-екскурсійну подорож
		Розробляти стратегію і тактику спортивних екомаршрутів для походів різної категорії складності, в різних географічних районах (регіонах) та кліматичних зонах
СТ 4	Здатність до визначення методології дослідження спортивного туризму як виду спорту та його проведення	Проаналізувати специфічні ознаки спортивного туризму як виду спорту

* *Примітка.* Спортивний туризм.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в табл. А. 1 додатка А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Спортивний туризм як багатоаспектне явище сучасності

Тема 1. Характеристика спортивного туризму, його основні цілі та функції

1.1. Основні поняття, що прийняті в спортивному туризмі.

Визначення сутності поняття спортивний туризм та його місця в категоріальному апараті сфери туризму. Відмінні ознаки спортивного туризму від інших видів туризму. Спортивний туризм як суспільний рух. Спортивний туризм як економічна діяльність. Визначення понять "турист", "туристська група", "туристський продукт", "туристські послуги". Суб'єкти та предмети дисципліни.

1.2. Виникнення спортивного туризму.

Проведення олімпійських ігор у Греції як початок розвитку спортивного туризму. Поява туристичних клубів та секцій.

1.3. Цілі та функції спортивного туризму.

Основні цілі спортивного туризму. Специфічні функції спортивного туризму: виховні, спортивні, рекреативні, оздоровчо-реабілітаційні. Виховне значення спортивно-оздоровчого туризму.

Тема 2. Види спортивного туризму, їх особливості та характеристика

2.1. Основні форми та види спортивного туризму.

Зимовий спортивний туризм. Види літнього туризму. Багатоцільові програми в туризмі: зв'язок спортивного туризму з рекреаційним, екологічним, пізнавальним туризмом.

2.2. Пішохідний та лижний туризм.

Особливості пішохідних походів у різних кліматичних зонах. Особливості лижних походів. Організація руху в безлісовій, лісовій та гірсько-лісовій зонах. Спуски і підйоми. Рух в лавинонебезпечній зоні.

2.3. Гірський туризм. Альпінізм та спелеотуризм.

Особливості гірського туризму та альпінізму. Характеристика необхідного спорядження. Проходження акліматизації та гірська хвороба. Специфічні умови перебування людини під землею.

2.4. Велосипедний та автотуризм.

Класифікація видів велотуризму. Мотоцикл та його туристські можливості. Поведінка пасажира під час їзди. Особливості підготовки до автотурподорожей.

2.5. Кінний туризм.

Особливості кінного туризму. Аналіз даних про випадки травматизму і нещасних випадків.

2.6. Екстремальний туризм.

Характеристика водних видів екстремального туризму. Особливості гірських видів екстремального туризму. Характерні риси повітряних та водних видів екстремального туризму.

Тема 3. Центри міжнародного спортивного туризму

3.1. Найвідоміші міжнародні бази спортивних видів туризму.

Міжнародні центри зимових видів спортивного туризму. Центри літніх видів спортивного туризму. Рівень розвитку інфраструктури в цих центрах.

3.2. Регіональні особливості спортивного туризму в Україні.

Розвиток зимових та літніх видів спортивного туризму в Карпатах та на Півдні України. Види екстремального туризму, що розповсюджені в Україні. Місця, придатні для спелеотуризму в Україні.

Тема 4. Організація, підготовка та проведення спортивних походів та поїздок

4.1. Поїздки на видатні спортивні заходи як вид подієвого туризму.

Організації, що надають послуги стосовно поїздок на спортивні заходи. Перспективи розвитку цього сегменту ринку. Об'єкти спортивної інфраструктури. Відродження спортивної інфраструктури в Україні.

4.2. Методи підготовки та тактика проведення пішохідних туристичних маршрутів.

Розробка схем маршрутів. Запасні й аварійні маршрути. Планування проведення походів. Основні принципи підготовки тактичних рішень. Вирішування тактичних проблем. Вибір місця бівуака. Роль керівника та інструктора.

4.3. Безпека як основна вимога до здійснення поїздок.

Види небезпек явних та уявних. Вплив зовнішнього середовища на безпеку туриста. Аналіз аварійних випадків, приклади, статистика. Особиста безпека та безпека особистого майна. Заходи застереження не-

безпеки. Укладення договору на надання спортивно-туристських послуг. Організація страхування туристів. Відповідальність і права сторін.

Тема 5. Спортивний туризм і охорона навколишнього середовища

5.1. Методичні основи екологічного туризму.

Характерні ознаки екологічного туризму. Основні положення концепції екотуризму в міжнародній практиці. Концептуальні принципи екологічного туризму в Україні.

5.2. Основні характерні ознаки екологічного маршруту.

Визначення мети і завдань екологічної подорожі. Характеристика екотуриста та екотуру. Ознаки екологічного туру (маршруту). Організація розміщення екотуристів, класифікація засобів розміщення. Типові для різних видів екологічного туризму небезпеки та захворювання, травми.

5.3. Види екологічних турів. Поняття "екологічна стежка".

Основні види екологічних турів та їхні цілі. Цілі і завдання навчальних екологічних стежок. Організація екологічної стежки: вимоги до вибору маршруту, устаткування екологічної стежки, підготовка екскурсіводів.

Тема 6. Характеристика спортивного туризму як виду спорту

6.1. Туристичні змагання.

Класифікація змагань в СОРТ (за видами туризму, змагань, масштабом, соціально-віковим групам, відомчою приналежністю, формою проведення). Види туристичних змагань (спортивні походи, туристське багатоборство). Правила проведення туристичних змагань. Створення оргкомітету, затвердження плану його роботи. Розроблення і затвердження Положення про змагання. Комплектування суддівської колегії. Зміст і технологія спортивного суддівства. Розрядні нормативи зі спортивного туризму.

6.2. Олімпійські ігри. Спеціальні Олімпіади.

Тенденції розвитку програми сучасних Олімпійських ігор. Теоретико-методичні основи спорту інвалідів як складової міжнародного олімпійського руху.

4. Структура навчальної дисципліни

Під час вивчення навчальної дисципліни студент має ознайомитися з програмою дисципліни, з її структурою, формами та методами навчання, видами та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Тематичний план дисципліни "Спортивний туризм" складається з одного модуля, який об'єднує у собі відносно окремих самостійний блок дисципліни, який логічно пов'язує кілька навчальних елементів навчальної дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчального модуля.

Навчальний процес здійснюється в таких формах: лекційні, семінарські та практичні заняття, індивідуальна науково-дослідна робота, самостійна робота студента. Тематичний план дисципліни складається з одного змістового модуля (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лекційні	практичні	проведення підсумкового контролю	самостійна робота		лекційні	практичні	проведення підсумкового контролю	самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1										
Спортивний туризм як багатоаспектне явище сучасності										
<i>Тема 1.</i> Характеристика спортивного туризму, його основні цілі та функції	8	2	2	0	4	29	2	2	0	25
<i>Тема 2.</i> Види спортивного туризму, їх особливості та характеристика	9	2	2	0	5	31	3	3	0	25
<i>Тема 3.</i> Центри міжнародного спортивного туризму	8	2	2	0	4	30	3	3	0	24

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 4. Організація, підготовка та проведення спортивних походів та поїздок	9	2	2	0	5	31	3	3	0	25
Тема 5. Спортивний туризм і охорона навколишнього середовища	9	2	2	0	5	29	2	2	0	25
Тема 6. Характеристика спортивного туризму як виду спорту	11	2	2	2	5	32	3	3	2	24
Разом за змістовим модулем 1	54	12	12	2	28	180	16	16	2	148
Усього годин за модулем	54	12	12	2	28	180	16	16	2	148

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, спрямована на закріплення студентом теоретичних знань, отриманих як на лекційних заняттях, так і в процесі самостійного вивчення матеріалу, а також під час виконання індивідуальної науково-дослідної роботи.

У процесі проведення семінарського заняття організується дискусія навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези доповідей, а також проблемні питання (табл. 5.1), відповідь на які має бути знайдена в ході обговорення.

Слід зазначити, що у межах дисципліни "Спортивний туризм" з метою досягнення ефекту системності знань семінарські заняття рекомендується проводити не за окремо взятими темами, а в цілому за змістовим модулем. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів із цієї навчальної дисципліни.

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1			
Спортивний туризм як багатоаспектне явище сучасності			
<i>Тема 1.</i> Характеристика спортивного туризму, його основні цілі та задачі	<i>Семінар-дискусія:</i> "Місце спортивного туризму у сучасному житті": 1. Ключові характеристики сучасного способу життя. 2. Характеристика подій, з яких почався розвиток спортивного туризму. 3. Еволюція розвитку спортивного туризму	2	Основна: [7; 9; 10]. Додаткова: [11 – 15]
<i>Тема 2.</i> Види спортивного туризму, їх особливості та характеристика	<i>Семінарське заняття:</i> "Визначення видів спортивного туризму, що є найбільш розповсюдженими в Україні".	2	Основна: [3; 7; 9]. Додаткова: [11; 14; 19; 21]
Усього годин		4	

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, спрямована на формування вмінь та навичок виконання певних видів економічної роботи, а саме обґрунтування висновків щодо напрямів розвитку туризму. У процесі проведення практичного заняття студенти самостійно або у малих групах (при попередньому поясненні викладача) вирішують запропоновані завдання різного рівня складності, виробничі ситуації чи ділові ігри. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для вирішення їх на занятті. Воно містить проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, ставлення загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, вирішення завдань із їх обговоренням, вирішення контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 6.1).

У кінці заняття з метою виявлення ступеня засвоєння матеріалу викладачем проводиться перевірка роботи, яку виконували студенти, та підведення підсумків із виставленням відповідної оцінки залежно від результатів виконаної роботи.

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
<i>Змістовий модуль 1.</i> Спортивний туризм як багатоаспектне явище сучасності	Робота в малих групах над завданням: "Визначення умов використання баз у Карпатах та можливості їх використання під час організації маршрутів у спортивному туризмі". Презентації доповідей студентів за темою "Федерації України, що займаються розвитком окремих видів спортивного туризму"	2	Основна: [9]. Додаткова: [11; 23; 24]
	Презентації доповідей студентів за темою "Організація відвідування спортивних подій у різних країнах"	2	Основна: [9]. Додаткова: [23]
	Робота в малих групах над завданням "Організація змагань зі спортивного орієнтування між командами з різних регіонів України". Презентації доповідей студентів за темою "Екотуристична діяльність у національних парках України"	2	Основна: [3; 5; 7; 9]. Додаткова: [18 – 20; 22]
	<i>Колоквіум</i> за змістовим модулем 1 "Спортивний туризм як багатоаспектне явище сучасності"	2	Основна: [3; 9]. Додаткова: [16 – 18; 21; 23]
Разом годин за змістовими модулями		8	

6.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Змістовий модуль 1

Спортивний туризм як багатоаспектне явище сучасності

Тема 2. Види спортивного туризму, їх особливості та характеристика

Завдання: "Описати види екстремального туризму"

Постановка завдання: охарактеризувати один з видів екстремального туризму та зробити доповідь із використанням мультимедійної техніки.

Методичні вказівки:

1. Вибрати та описати один із видів екстремального туризму.
2. Знайти місця, де займаються цим видом екстриму в Харківському регіоні, в Україні та за кордоном.
3. Зробити презентацію в програмі *PowerPoint*.

Тема 4. Організація, підготовка та проведення спортивних походів та поїздок

Завдання: "Організація відвідування спортивних подій"

Постановка завдання: необхідно організувати поїздки своєї академічної групи на спортивний захід, що проходить в Харкові, Україні або за її кордонами з використанням послуг туристських агентств або на основі самодіяльного туризму.

Методичні вказівки:

1. Дізнатися про спортивні події, що відбуваються в Харкові, Україні та світі.
  2. Знайти матеріал про історію змагання, переможців минулих років, все, що зможе зацікавити учасників поїздки.
  3. Дізнатися про правила гри.
  4. Спробувати зацікавити заходом із відвідування змагань усіх одногрупників, навіть якщо вони не є прихильниками цього виду спорту.
  5. Довідатися про правила поведінки на стадіоні чи та території спортивного клубу. Дізнайтеся, які речі заборонено приносити із собою, чи дозволяється робити фото та відео зйомку.
  6. Зробити невелику пам'ятку для кожного учасника заходу, де треба вказати:
    - час і місце відправлення та повернення додому;
    - перелік речей, які потрібно взяти з собою;
    - план відвідування стадіону чи спортивного клубу з максимально точним часом прибуття та від'їзду (на випадок, що хтось з учасників відірветься від групи);
    - елементарні правила поведінки (наприклад, для відвідувачів чемпіонатів України з футболу заборонено вносити та користуватися пищаками, вносити слабоалкогольні напої, особливо в скляній тарі, запалювати феєрверки та петарди);
    - основні правила гри.
- Після проведення заходу, використати фото- та відеоматеріали, виконати презентацію із описом головних подій.

Зробити висновки про слабкі сторони організації заходу, проаналізувати помилки та недоліки.

7. Самостійна робота

Для опанування матеріалу навчальної дисципліни "Спортивний туризм" окрім лекцій, практичних (семінарських) занять, тобто аудиторної роботи, значну увагу необхідно приділяти самостійній роботі.

Основні види самостійної роботи студента:

1. Вивчення додаткової літератури.
2. Робота із законодавчими, нормативними та інструктивними матеріалами.
3. Підготовка до практичних (семінарських) занять.
4. Підготовка до проміжного та підсумкового контролю.

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 56 % (30 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (54 годин). У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС містить: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних, семінарських, лабораторних занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань (вирішення розрахункових індивідуальних та комплексних завдань) за вивченою темою; написання есе на задану проблематику; пошук (підбір) та огляд літературних джерел на задану проблематику дисципліни; аналітичний розгляд

наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму); систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до колоквіуму.

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів із вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань із навчальної дисципліни, наведені в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1				
Спортивний туризм як багатоаспектне явище сучасності				
<i>Тема 1.</i> Характеристика спортивного туризму, його основні цілі та функції	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Місце спортивного туризму в сучасному житті"	4	Дискусійне обговорення	Основна: [7; 9; 10]. Додаткова: [11– 14; 20]
<i>Тема 2.</i> Види спортивного туризму, їх особливості та характеристика	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Переваги та недоліки новітніх видів спортивного туризму"	5	Написання есе, дискусійне обговорення	Основна: [3; 7; 9]. Додаткова: [11; 14; 19; 21]
<i>Тема 3.</i> Центри міжнародного спортивного туризму	Пошук, підбір та огляд літературних джерел для підготовки <i>практичного завдання</i> "Можливості використання спеціалізованих баз під час організації маршрутів у спортивному туризмі (за регіонами України)"	4	Презентація результатів	Основна: [9] Додаткова: [11; 23; 24]

1	2	3	4	5
Тема 4. Організація, підготовка та проведення спортивних походів та поїздок	Пошук, підбір та огляд літературних джерел для підготовки <i>практичного завдання</i> "Організація відвідування спортивних подій у різних країнах"	5	Презентація результатів	Основна: [9]. Додаткова: [23]
Тема 5. Спортивний туризм і охорона навколишнього середовища	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Екологічна безпека як складова вимога екотуру"	5	Захист індивідуального завдання	Основна: [3; 5; 7; 9]. Додаткова: [18 – 20; 22]
Тема 6. Характеристика спортивного туризму як виду спорту	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику; підготовка до <i>колоквіуму</i>	5	Колоквіум	Основна: [3; 9]. Додаткова: [16 – 18; 21; 23]
Усього за змістовим модулем 1		30		
Усього за модулем		30		

7.1. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Характеристика спортивного туризму, його основні цілі та функції

1. Що означає поняття "спортивний туризм" і коли воно виникло?
2. Які можна виділити відмінні ознаки спортивного туризму від інших видів туризму?
3. Які основні цілі та функції спортивного туризму?

Тема 2. Види спортивного туризму, їх особливості та характеристика

1. Які види спортивного туризму ви знаєте?
2. Які характерні риси є у гірського, лижного туризму та альпінізму?
3. Які характерні риси є у водного та повітряного туризму?
4. Охарактеризуйте перспективи нових видів спортивного туризму.
5. Які існують види екстремального туризму?
6. Назвати способи першої медичної допомоги у різних випадках.
7. Назвати основні положення діяльності рятувально-пошукової служби.
8. Навести основні правила виживання людей в екстремальних умовах.

Тема 3. Центри міжнародного спортивного туризму

1. Які ви знаєте лижні спортивні бази у світі та в Україні?
2. Які ви знаєте центри водних видів спортивного туризму у світі та в Україні?
3. Назвати рівень розвитку інфраструктури в центрах спортивного туризму України.

Тема 4. Організація, підготовка та проведення спортивних походів та поїздок

1. Назвати особливості проведення турів на видатні спортивні події.
2. Які видатні спортивні заходи проводяться у світі та в Україні?
3. Як забезпечити безпеку туристів під час здійснення поїздок?
4. Як забезпечити правовий захист туристів?

Тема 5. Спортивний туризм і охорона навколишнього середовища

1. Назвати Всесвітні туристські організації з екологічного та спортивного туризму.
2. Описати структуру організацій управління екологічним і спортивним туризмом в Україні на сучасному етапі.
3. Які громадські організації України займаються питанням підтримки й розвитку екологічного та спортивного туризму?
4. Охарактеризувати поняття "екологічна стежка".

Тема 6. Характеристика спортивного туризму як виду спорту

1. Як проводяться змагання зі спортивного туризму?
2. Яким чином проводиться фінансування змагань?
3. Які засоби для орієнтування на місцевості ви знаєте? Як ними користуватися?

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль, тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

- а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:
консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);

- б) за засвоєнням практичного матеріалу:
консультації індивідуальні та групові;
в) для комплексного оцінювання засвоєння програмного матеріалу:
індивідуальне здавання виконаних робіт.

9. Методи навчання

У ході викладання навчальної дисципліни "Спортивний туризм" для активізації навчального процесу передбачено застосування як активних, так і інтерактивних сучасних навчальних технологій, таких як: проблемні лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, кейс-метод, ділові ігри тощо (табл. 9.1, 9.2).

Таблиця 9.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Назви тем	Практичне застосування навчальних технологій
Тема 1. Характеристика спортивного туризму, його основні цілі та функції	Проблемна лекція та семінар дискусія з питання "Визначення початку розвитку спортивного туризму"; Міні-лекція з питання "Еволюція розвитку спортивного туризму"
Тема 2. Види спортивного туризму, їх особливості та характеристика	Проблемна лекція та семінар-дискусія з питання "Визначення видів спортивного туризму найбільш розповсюджених в Україні. Прогноз перспектив їх розвитку"
Тема 3. Центри міжнародного спортивного туризму	Міні-лекція з питання "Особливості формування та розвитку туристичних баз в Україні"
Тема 4. Організація, підготовка та проведення спортивних походів та поїздок	Проблемна лекція з питання "Несумісність членів туристської групи"
Тема 5. Спортивний туризм і охорона навколишнього середовища	Проблемна лекція та семінар дискусія з питання "Чи залежить прагнення людини екологічного туризму від факторів зовнішнього середовища"
Тема 6. Характеристика спортивного туризму як виду спорту	Міні-лекція з питання "Відмінні риси спортивного туризму як виду спорту"

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми лекції обмежується двома-трьома основними

моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках, використовується досвід закордонних навчальних закладів із роздаванням студентам під час лекції друкованого матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються. Під час викладання лекційного матеріалу студентам пропонуються питання для самостійного розміркування. При цьому лектор задає питання, які спонукають студента шукати вирішення проблемної ситуації. Така система примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

Наприклад, під час викладання теми "Організація поїздок на міжнародні чемпіонати та інші видатні події" пропонується більш детально зупинитися на розгляді проблемного питання "Зв'язок розповсюдження різних видів спорту з розвитком подієвого туризму".

На початку проведення проблемної лекції необхідно чітко сформулювати проблему, яку необхідно вирішити студентам. Під час викладання лекційного матеріалу слід уникати прямої відповіді на поставлені запитання, а висвітлювати лекційний матеріал таким чином, щоб отриману інформацію студент міг використовувати під час вирішення проблеми.

Міні-лекції передбачають викладання навчального матеріалу за короткий проміжок часу і характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження.

На початку проведення міні-лекції лектор акцентує увагу студентів на необхідності представити викладений лекційний матеріал у так званому структурно-логічному вигляді. На розгляд виносяться питання, які зафіксовані в плані лекцій, але викладаються вони стисло. Лекційне заняття, проведене в такий спосіб, пробуджує у студента активність та увагу під час сприйняття матеріалу, а також спрямовує його на використання системного підходу під час відтворення інформації, яку він отримав від викладача. Проблемні лекції та міні-лекції доцільно поєднувати з такою формою активізації навчального процесу, як робота в малих групах.

Робота в малих групах дає змогу структурувати лекційні або практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Після висвітлення проблеми (під час використання проблемних лекцій) або стислого викладання матеріалу (під час використання міні-лекцій) студентам пропонується об'єднуватися в групи по 5 – 6 осіб та презентувати наприкінці заняття своє бачення та сприйняття матеріалу.

Презентації – це виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань. Однією з позитивних рис презентації та її переваг під час використання в навчальному процесі є обмін досвідом, який здобули студенти під час роботи в певній малій групі.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників щодо даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки і висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Наприклад, під час розгляду теми "Екстремальні типи спортивного туризму" пропонується не тільки охарактеризувати певні види екстремального туризму, а ще й обмінятися думками з приводу того, чи залежить прагнення людини до екстремального туризму від факторів зовнішнього середовища.

Ділові та рольові ігри – це форма активізації студентів, за якої вони задіяні в процесі інсценізації певної виробничої ситуації в ролі безпосередніх учасників подій.

Наприклад, під час проведення семінарського заняття за темою "Пішохідні туристські маршрути, їх характеристика, методи підготовки та тактика проведення" слід поділити аудиторію на групи, кожній з яких дати завдання розробити пішохідний маршрут по Криму чи Карпатах та спланувати похід.

Кейс-метод – це метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу.

Таблиця 9.2

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
1	2	3
Тема 1. Характеристика спортивного туризму, його основні цілі та функції	Семінарське заняття. Тема: "Особливості розвитку теорії про господарські рішення: історичний та сучасний аспекти"	Семінари-дискусії, презентації

1	2	3
<i>Тема 2.</i> Види спортивного туризму, їх особливості та характеристика	<i>Завдання 1.</i> Прийняття господарських рішень з використанням методу аналізу ієрархії	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі
<i>Тема 3.</i> Центри міжнародного спортивного туризму	<i>Ділова гра</i> "Проведення дослідження психологічних типів особистостей, що схильні до екстремального спортивного туризму". <i>Презентація</i> результатів роботи в малих групах	Робота в малих групах, ділова гра, презентації
<i>Тема 4.</i> Організація, підготовка та проведення спортивних походів та поїздок	<i>Кейс-метод</i> "Організація поїздки на будь-яку видатну подію, що очікується найближчим часом"	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод сценаріїв, презентації
<i>Тема 5.</i> Спортивний туризм і охорона навколишнього середовища	<i>Ділова гра</i> "Комплектація групи, фізична та психологічна підготовка екотуристів, вибір спорядження для походу, що запланований". <i>Презентація</i> результатів роботи в малих групах	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод сценаріїв, презентації
<i>Тема 6.</i> Характеристика спортивного туризму як виду спорту	<i>Ділова гра</i> "Організація змагань зі спортивного орієнтування між командами Харкова". <i>Презентація</i> результатів роботи в малих групах	Робота в малих групах, ділова гра, презентації

10. Методи контролю

Оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1.) у студентів здійснюють за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи містять:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що здійснюється з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті інтегроване

оцінювання результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

Поточний контроль і оцінювання результатів навчання передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведених занять:

контроль та оцінювання активності роботи студента під час лекційних, семінарських і практичних занять;

контроль та оцінювання якості підготовки та розроблення проектних завдань;

контроль засвоєння теоретичного та практичного матеріалу;

контроль та оцінювання вмінь проводити дослідження та презентувати їх.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою під час розгляду виробничих ситуацій, розв'язання задач, проведення розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретне завдання ставлять за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. У процесі оцінювання індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності подання виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали знижують.

Поточний тестовий контроль здійснюється 2 рази за семестр. Тест містить запитання одиничного і множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни.

Письмова контрольна робота здійснюється 1 раз за семестр та містить практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів. Загальними критеріями, за якими здійснюють оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та оброблення, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання есе є:

здатність здійснювати критичне та незалежне оцінювання певних проблемних питань;

вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладення міркувань;

логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;

самостійність виконання роботи;

грамотність подання матеріалу;

використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ;

оформлення роботи.

Порядок проведення підсумкового контролю з навчальної дисципліни. Модульний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться у формі колоквіуму. Колоквіум – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Колоквіум проводиться 1 раз за семестр та містить практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля.

Таким чином, після вивчення тем 1 – 6 студенти денної форми навчання виконують завдання до колоквіуму 1.

Завдання до колоквіуму містить 2 стереотипних, 1 діагностичне та 1 евристичне завдання. Максимальна кількість балів, яку можна отримати за колоквіум – 27 балів.

**СПОРТИВНИЙ ТУРИЗМ
КОЛОКВІУМ
ВАРІАНТ 1**

1. Стереотипне завдання (4,5 бала)

Дайте визначення наступним термінам:

пішохідний туризм;

спеолеотуризм;

рафтинг.

2. Стереотипне завдання (4,5 бала)

Найдіть відповідність між визначеннями та поняттями

Водні лижи	А	комбінація серфінгу, сноубордингу, скейтбордингу і водних лиж. Катер буксирує рейдера, який знаходиться на короткій та широкій дошці
Вейкбординг		
Кайтсерфінг	Б	екстремальний вид водного відпочинку, який вимагає відповідної фізичної підготовки; спорт, що поєднує в собі елементи віндсерфінгу, катання на водних лижах і акробатики. Особливість полягає в тому, що головною "рушійною" силою є спеціальний парашут, який нагадує великого повітряного змія
Дайвінг		
Парапланеризм	В	це справжній політ на крилі з використанням енергії висхідних струменів повітря. Для набору висоти пілоти використовують висхідні повітряні струмені. Найчастіше пілоти стартують на схилах пагорбів чи гір, строго проти вітру
Віндсерфінг		

3. Діагностичне завдання (8 балів)

Опишіть дії, що є необхідними для підготовки спортивного туру. Які туристичні центри та регіони можуть стати місцем призначення для спортивного туриста? Які документи є необхідними для забезпечення організації такого туру? З якими нормативними документами туристу необхідно ознайомитися перед поїздкою?

4. Евристичне завдання (10 балів)

Уявіть, що ви працюєте в Департаменті міжнародних відносин Харківської міської ради. Ви отримали завдання – створити спортивну подію, що здатна підвищити рівень туристичних прибуттів до регіону, зокрема, за рахунок внутрішніх туристів. Опишіть такі елементи:

тип новоствореної події;

приклади аналогічних подій у світі за останні 10 років.

Надайте коротку рекомендацію туристам щодо місць розміщення та екскурсійного інтересу. Сформууйте детальний розклад проведення заходів у рамках спортивної події. Охарактеризуйте перспективи організації аналогічних подій в інших регіонах України.

Підсумкові бали за колоквиум складаються із суми балів за виконання всіх завдань, що округлені до цілого числа за правилами математики.

Алгоритм вирішення кожного завдання містить окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для вирішення завдання. Тому окремі завдання та етапи їх вирішення оцінюються відокремлено один від одного таким чином:

за **перше стереотипне завдання** ставиться 4,5 бала, якщо студент дав повну відповідь, тобто надав повне визначення усім термінам, 2,5 бала – якщо студент надав повну характеристику половині із запропонованих термінів. 1 бал – якщо студент надав неповну характеристику половині із запропонованих термінів. Балів за завдання студент не отримує, якщо не може логічно побудувати відповідь та виявити свої знання із цих питань;

за **друге стереотипне завдання** ставиться 4,5 бала, якщо студент зміг дав повну правильну відповідь. 4 бали – якщо студент дав правильну відповідь на 80 % завдання. 3 бали – якщо студент зміг 60 % завдання. 2 бали ставиться, якщо студент відповів лише на 30 % завдання. 1 бал – якщо студент зміг відповісти лише на 1 правильну відповідь. Балів за завдання студент не отримує, якщо не може побудувати логіку відповіді та сформулювати висновки з даного питання;

за **третє діагностичне завдання** студент отримує:

8 балів, якщо описує декілька (більше 2-х) етапів (дій), необхідних для підготовки туру з метою відвідання визначних спортивних подій, наводить декілька прикладів центрів та регіонів, що є дестинаціями таких турів, наводить назви декількох документів, які необхідно сформувати для забезпечення організації такого туру, описує декілька українських та зарубіжних нормативних документів, із якими турист має ознайомитися перед подорожжю з метою відвідання визначних спортивних подій.

5 балів – якщо описує лише 1 – 2 етапи (дії), що є необхідними для підготовки туру з метою відвідання визначних спортивних подій, наводить декілька прикладів центрів та регіонів, що є дестинаціями таких турів,

наводить назви декількох документів, які необхідно сформувати для забезпечення організації такого туру, описує декілька українських та зарубіжних нормативних документів, із якими турист має ознайомитися перед подорожжю з метою відвідання визначних спортивних подій.

4 бали – якщо описує лише 1 – 2 етапи (дії), що є необхідними для підготовки туру з метою відвідання визначних спортивних подій, наводить лише один приклад центрів та регіонів, що є дестинаціями таких турів, наводить назви декількох документів, які необхідно сформувати для забезпечення організації такого туру, описує декілька українських та зарубіжних нормативних документів, із якими турист має ознайомитися перед подорожжю з метою відвідання визначних спортивних подій.

3 бали – якщо описує лише 1 – 2 етапи (дії), що є необхідними для підготовки туру з метою відвідання визначних спортивних подій, наводить лише один приклад центрів та регіонів, що є дестинаціями таких турів, вказує лише 1 – 2 документи, що необхідно сформувати для забезпечення організації такого туру, описує декілька українських та зарубіжних нормативних документів, із якими турист має ознайомитися перед подорожжю з метою відвідання визначних спортивних подій.

2 бали – якщо описує лише 1 – 2 етапи (дії), що є необхідними для підготовки туру з метою відвідання визначних спортивних подій, наводить лише один приклад центрів та регіонів, що є дестинаціями таких турів, вказує лише 1 – 2 документи, що необхідно сформувати для забезпечення організації такого туру, описує лише 1 – 2 українських та зарубіжних нормативних документів, із якими турист має ознайомитися перед подорожжю з метою відвідання визначних спортивних подій.

1 бал – якщо описує лише 1 – 2 етапи (дії), що є необхідними для підготовки туру з метою відвідання визначних спортивних подій, наводить лише один приклад центрів та регіонів, що є дестинаціями таких турів, вказує лише 1 – 2 документи, що необхідно сформувати для забезпечення організації такого туру, описує лише 1 український або 1 зарубіжний нормативний документ, із якими турист має ознайомитися перед подорожжю з метою відвідання визначних спортивних подій.

За евристичне завдання студент отримує:

10 балів, якщо він детально характеризує усі 7 елементів, що потребують опису згідно із завданням, надає рекомендацію туристам щодо місць розміщення та екскурсійного інтересу Харківського регіону та пропонує деталізований розклад проведення заходів у рамках спортивної події, а також наводить свої думки стосовно перспектив створення подібних подій в інших регіонах України.

12 балів – якщо детально характеризує 6 елементів, що потребують опису згідно із завданням, надає рекомендацію туристам щодо місць розміщення та екскурсійного інтересу Харківського регіону та пропонує деталізований розклад проведення заходів у рамках спортивної події, а також наводить свої думки стосовно перспектив створення подібних подій в інших регіонах України.

11 балів – якщо детально характеризує 5 елементів, що потребують опису згідно із завданням, надає рекомендацію туристам щодо місць розміщення та екскурсійного інтересу Харківського регіону та пропонує деталізований розклад проведення заходів у рамках спортивної події, а також наводить свої думки стосовно перспектив створення подібних подій в інших регіонах України.

10 балів – якщо детально характеризує 4 елементи, що потребують опису згідно із завданням, надає рекомендацію туристам щодо місць розміщення та екскурсійного інтересу Харківського регіону та пропонує деталізований розклад проведення заходів у рамках спортивної події, а також наводить свої думки стосовно перспектив створення подібних подій в інших регіонах України.

9 балів – якщо детально характеризує 3 елементи, що потребують опису згідно із завданням, надає рекомендацію туристам щодо місць розміщення та екскурсійного інтересу Харківського регіону та пропонує деталізований розклад проведення заходів у рамках спортивної події, а також наводить свої думки стосовно перспектив створення подібних подій в інших регіонах України.

8 балів – якщо детально характеризує 2 елементи, що потребують опису згідно із завданням, надає рекомендацію туристам щодо місць розміщення та екскурсійного інтересу Харківського регіону та пропонує деталізований розклад проведення заходів у рамках спортивної події, а також наводить свої думки стосовно перспектив створення подібних подій в інших регіонах України.

7 балів – якщо детально характеризує лише 1 елемент з тих, що потребують опису згідно із завданням, надає рекомендацію туристам щодо місць розміщення та екскурсійного інтересу Харківського регіону та пропонує деталізований розклад проведення заходів у рамках спортивної події, а також наводить свої думки стосовно перспектив створення подібних подій в інших регіонах України.

6 балів – якщо детально характеризує 7 елементів, що потребують опису згідно із завданням, надає рекомендацію туристам щодо місць розміщення та екскурсійного інтересу Харківського регіону та пропонує

деталізований розклад проведення заходів у рамках спортивної події, а також наводить свої думки стосовно перспектив створення подібних подій в інших регіонах України.

5 балів – якщо детально характеризує лише 3 – 4 елементи, що потребують опису згідно із завданням, надає рекомендацію туристам щодо місць розміщення та екскурсійного інтересу Харківського регіону та пропонує деталізований розклад проведення заходів у рамках спортивної події, а також наводить свої думки стосовно перспектив створення подібних подій в інших регіонах України.

4 бали – якщо не надає характеристику елементам організації спортивної події, проте надає рекомендацію туристам щодо місць розміщення та екскурсійного інтересу Харківського регіону та пропонує деталізований розклад проведення заходів у рамках спортивної події, а також наводить свої думки стосовно перспектив створення подібних подій в інших регіонах України.

3 бали – якщо не надає характеристику елементам організації спортивної події, не надає рекомендацію туристам щодо місць розміщення та екскурсійного інтересу Харківського регіону, проте пропонує деталізований розклад проведення заходів у рамках спортивної події, а також наводить свої думки стосовно перспектив створення подібних подій в інших регіонах України.

2 бали – якщо не надає характеристику елементам організації спортивної події, не надає рекомендацію туристам щодо місць розміщення та екскурсійного інтересу Харківського регіону, пропонує лише поверхневий розклад проведення заходів у рамках спортивної події, а також наводить свої думки стосовно перспектив створення подібних подій в інших регіонах України.

1 бал – якщо не надає характеристику елементам організації спортивної події, не надає рекомендацію туристам щодо місць розміщення та екскурсійного інтересу Харківського регіону, не пропонує розкладу проведення заходів у рамках спортивної події, проте наводить свої думки стосовно перспектив створення подібних подій в інших регіонах України.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 11.1.

**Система оцінювання рівня сформованості
професійних компетентностей**

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Форми навчання	Оцінка рівня сформованості компетентностей				
				Форми контролю	Максимальний бал			
1	2	3	4	5		6		
Здатність до формування базового світогляду щодо основних понять, які прийняті в спортивному туризмі	Охарактеризувати спортивний туризм, його цілі та функції	3	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Характеристика спортивного туризму, його основні цілі та функції 1.1. Основні поняття, що прийняті в спортивному туризмі 1.2. Виникнення спортивного туризму 1.3. Цілі та функції спортивного туризму	Робота на лекції	1
				2	Практичне заняття	Семінар-дискусія "Місце спортивного туризму у сучасному житті": 1. Основні характеристики сучасного способу життя. 2. Характеристика подій, з яких почався розвиток спортивного туризму. 3. Еволюція розвитку спортивного туризму	Активна участь у виконанні практичних завдань	13
			СРС	3	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми "Місце спортивного туризму у сучасному житті"	Дискусійне обговорення	

1	2	3	4	5		6	
Визначити основні види спортивного туризму	5	Ауд.	2	Лекція	<p><i>Тема 2.</i> Види спортивного туризму, їх особливості та характеристика</p> <p>2.1. Основні форми та види спортивного туризму.</p> <p>2.2. Пішохідний та лижний туризм.</p> <p>2.3. Гірський туризм. Альпінізм та спелеотуризм.</p> <p>2.4. Велосипедний та автотуризм.</p> <p>2.5. Кінний туризм.</p> <p>2.6. Екстремальний туризм</p>	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття, поточні консультації	Семінарське заняття: "Визначення видів спортивного туризму, що є найбільш розповсюдженими в Україні"	Доповідь та презентації	11
			СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми "Переваги та недоліки новітніх видів спортивного туризму"	Написання есе, дискусійне обговорення
	7	Ауд.	2	Лекція	<p><i>Тема 3.</i> Центри міжнародного спортивного туризму</p> <p>3.1. Найвідоміші міжнародні бази спортивних видів туризму.</p> <p>3.2. Регіональні особливості спортивного туризму в Україні.</p>	Робота на лекції	1

1	2	3	4	5	6	
Здатність до обґрунтування територіальної організації та умов розвитку спортивних видів туризму	Використовувати нормативно-правову базу регулювання індустрії спортивного туризму	Ауд.	2	Практичне заняття	Робота в малих групах над завданням: "Визначення умов використання баз у Карпатах та можливості їх використання під час організації маршрутів у спортивному туризмі". Презентації доповідей студентів за темою: "Федерації України, що займаються розвитком окремих видів спортивного туризму"	14
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел для підготовки практичного завдання "Можливості використання спеціалізованих баз при організації маршрутів у спортивному туризмі (за регіонами України)"	
Здатність до організації та проведення спортивних походів та поїздок	9	Ауд.	2	Лекція	<p><i>Тема 4. Організація, підготовка та проведення спортивних походів та поїздок</i></p> <p>4.1. Поїздки на видатні спортивні заходи як вид подієвого туризму.</p> <p>4.2. Методи підготовки та тактика проведення пішохідних туристичних маршрутів.</p> <p>4.3. Безпека як основна вимога до здійснення поїздок</p>	1
Організувати спортивно-екскурсійну подорож					Робота на лекції	

1	2	3	4	5	6		
		2	Практичне заняття	Презентації доповідей студентів за темою "Організація відвідування спортивних подій у різних країнах". Поточна контрольна робота	Активна участь у виконанні практичних завдань, доповіді та презентації. Проведення контрольної роботи	21	
				СРС	5		Підготовка до занять
Здатність до визначення методології дослідження спортивного туризму як виду спорту та специфіку екотуризму Розробити стратегію і тактику спортивних екомаршрутів для походів різної категорії складності, в різних географічних районах (регіонах) та кліматичних зонах	11	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Спортивний туризм і охорона навколишнього середовища 5.1. Методичні основи екологічного туризму 5.2. Основні характерні ознаки екологічного маршруту. 5.3. Види екологічних турів. Поняття екологічна стежка	Робота на лекції	1
				2	Практичне заняття	Робота в малих групах над завданням: "Організація змагань зі спортивного орієнтування між командами з різних регіонів України". Презентації доповідей студентів за темою: "Екотуристична діяльність у національних парках України"	Активна участь у виконанні практичних завдань, доповіді та презентації

Закінчення табл. 11.1

1	1	3	4	5		6	
		СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання індивідуального завдання "Екологічна безпека як складова вимога екотуру"	Захист індивідуального завдання	
Проаналізувати специфічні ознаки спортивного туризму як виду спорту	13	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Характеристика спортивного туризму як виду спорту 6.1. Туристичні змагання. 6.2. Олімпійські ігри. Адаптивний спорт	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття, поточні консультації	Колоквіум за змістовим модулем 1 "Спортивний туризм як багатоаспектне явище сучасності"	Проведення колоквіуму	28
		СРС	8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику; підготовка до колоквіуму	Колоквіум	
Усього годин			54	Загальна максимальна кількість балів із навчальної дисципліни		100	
з них							
<i>аудиторні</i>			24	40 %	<i>поточний контроль</i>		15
<i>самостійна робота</i>			30	60 %	<i>підсумковий контроль</i>		27

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 11.2.

Таблиця 11.2

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота						Сума
Змістовий модуль 1						100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	
14	12	15	7	23	2	
Колоквіум						
27						

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 11.3.

Таблиця 11.3

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля		Лекції	Практичні	Робота в малих групах	Есе	Семінар-дискусія	Доповідь та презентація	Поточні КР	Колоквіум	Усього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 1	3 тиждень	1	1	7	-	5	-	-	-	14
Тема 2	5 тиждень	1	1	-	5	-	5	-	-	12
Тема 3	7 тиждень	1	1	5	-	-	8	-	-	15
Тема 4	9 тиждень	1	1	-	-	-	5	-	-	7
Тема 5	11 тиждень	1	1	-	-	-	6	15	-	23
Тема 6	13 тиждень	1	1	-	-	-	-	-	27	29
Усього		6	6	12	5	5	24	15	27	100

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 11.4).

Таблиця 11.4

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

12. Рекомендована література

12.1. Основна

1. Жолдак В. И. Основы менеджмента в спорте и туризме / В. И. Жолдак. – М. : Советский спорт, 2002. – 183 с.

2. Зима О. Г. Особливості волонтерства та його розвиток в Україні: препринт / О. Г. Зима, В. О. Підгайна. – Х. : ХНЕУ, 2011. – 47 с.

3. Козинець В. М. Безпека життєдіяльності у сфері туризму : навч. посіб. / В. М. Козинець. – К. : Кондор, 2006. – 567 с.

4. Колотуха О. В. Спортивні рекреаційно-туристські ресурси України / О. В. Колотуха. – К. : Федерація спортивного туризму України, 2006. – 208 с.

5. Любіцева О. О. Методика розробки турів : навч. посіб. / О. О. Любіцева. – К. : Альтерпрес, 2003. – 436 с.

6. Попчиковский В. Ю. Организация и проведение туристских походов / В. Ю. Попчиковский. – М. : Профиздат, 1987. – 224 с.

7. Смаль І. В. Рекреація і туризм : короткий тлумачний словник термінів і понять / І. В. Смаль. – Ніжин : НДУ, 2006. – 80 с.

8. Туристско-географическое районирование Украины : учеб. пособ. / А. Я. Булашев, Ю. Ф. Кобченко. и др. – Х. : Ха-ГИФТ, 1998. – 26 с.

9. Федотов Ю. Н. Спортивно-оздоровительный туризм / Ю. Н. Федотов. – М. : Советский спорт, 2003. – 361 с.

10. Щур Ю. В. Спортивно-оздоровчий туризм : навч. посіб. / Ю. В. Щур, О. Ю. Дмитрук. – К. : Альтерпрес, 2003. – 232 с.

12.2. Додаткова

11. Биржаков М. Б. Введение в туризм / М. Б. Биржаков. – СПб. : Издательский дом Герда, 2003. – 320 с.

12. Дослідження конкурентоспроможності національних економік у галузі туризму згідно з методикою Всесвітнього економічного форуму :

препринт / О. Г. Зима, В. Є. Єрмаченко, Н. А. Дехтяр ; Харків. нац. економ. ун-т ; Відп. за вип. В. Є. Єрмаченко. – Х. : ХНЕУ, 2009. – 60 с.

13. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / В. А. Смолій, В. К. Федорченко, В. І. Цибух; за заг. ред. доктора пед. наук, проф. В. К. Федорченка. – К. : Слово, 2006. – 372 с.

14. Зорин И. В. Энциклопедия туризма : справочное издание / И. В. Зорин, В. А. Квартальнов. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 356 с.

15. Квартальнов В. А. Теория и практика туризма / В. А. Квартальнов. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 672 с.

16. Куликов В. М. Топография и ориентирование в туристском путешествии / В. М. Куликов, Ю. С. Константинов. – М. : [б. в.], 2002. – 72 с.

17. Мартынов А. И. Психология альпинизма / А. И. Мартынов. – М. : СпортАкадемПресс, 2001. – 260 с.

18. Маслов А. Г. Полевые туристские лагеря / А. Г. Маслов, Ю. С. Константинов, И. А. Дрогов. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛОДОС, 2000. – 160 с.

19. Правове регулювання туристичної діяльності в Україні ; за ред. проф. В. К. Федорченка. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 635 с.

20. Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення : довідник. – К. : Омега, 1999. – 240 с.

21. Тысяча + 1 совет туристу: Школа выживания / сост. Н. Б. Садикова. – Минск : Современный литератор, 2002. – 352 с.

22. Храбовченко В. В. Экологический туризм : учеб.-метод. пособ. / В. В. Храбовченко. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 208 с.

23. Черновол В. Справочник туриста / В. Черновол. – Ростов-на Дону: Феникс, 2001. – 224 с.

12.3. Інформаційні ресурси

24. ЛигаБизнесИнформ. – Режим доступа : www.liga.net.

25. Офіційний сайт Державної служби туризму і курортів України. – Режим доступа : www.tourism.gov.ua.

26. Сервер Верховной Рады Украины. – Режим доступа : www.nau.kiev.ua.

27. International Year of Ecotourism Initiative [Electronic resource]. – Access mode : www.planeta.com/ecotravel/tour/year.html.

12.4. Методичне забезпечення

28. Зима О. Г. Контрольні завдання з навчальної дисципліни "Спортивний туризм" [Електронний ресурс] / О. Г. Зима. – Режим доступу : <http://www.ikt.hneu.edu.ua/course/view.php?id=582>.

29. Зима О. Г. Практичні завдання з навчальної дисципліни "Спортивний туризм" [Електронний ресурс] / О. Г. Зима. – Режим доступу : <http://www.ikt.hneu.edu.ua/course/view.php?id=582>.

30. Зима О. Г. Спортивний туризм : опорний конспект [Електронний ресурс] / О. Г. Зима, Ю. Ю. Лола. – Режим доступу : <http://www.ikt.hneu.edu.ua/course/view.php?id=582>.

31. Зима О. Г. Тестові завдання з навчальної дисципліни "Спортивний туризм" [Електронний ресурс] / О. Г. Зима. – Режим доступу : <http://www.ikt.hneu.edu.ua/course/view.php?id=582>.

Додатки

Додаток А

Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Спортивний туризм" за Національною рамкою кваліфікацій України

39

Складові компетентності, які формуються в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Уміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Характеристика спортивного туризму, його основні цілі та функції					
Охарактеризувати спортивний туризм, його цілі та функції	Сутність поняття спортивного туризму	Знати основні характеристики спортивного туризму як багатоаспектного явища. Знати походження спортивного туризму. Орієнтуватися в основних цілях і функціях спортивного туризму	Ідентифікувати основні особливості понять, які прийняті у спортивному туризмі	Здатність до групової взаємодії в процесі з'ясування причин виникнення спортивного туризму	Здатність продемонструвати зібрану інформацію у вигляді графіків, схем та ін.
Тема 2. Види спортивного туризму, їх особливості та характеристика					
Визначити основні види спортивного туризму	Основні етапи форми та види спортивного туризму	Знати зміст основних видів спортивного туризму	Систематизувати інформацію про існуючі види спортивного туризму	Презентувати результати вивчення новітніх видів спортивного туризму в групі	Використовувати набуті професійні знання і практичні навички під час аналізу видів спортивного туризму

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Центри міжнародного спортивного туризму					
Використовувати нормативно-правову базу регулювання індустрії спортивного туризму	Характеристика найвідоміших міжнародних баз спортивних видів туризму та регіональні особливості спортивного туризму в Україні	Знати нормативно-правову базу щодо організації спортивних змагань	Знаходити інформацію, яка дає правові основи свого рішення. Аналізувати законодавчу базу відносно регулювання спортивних центрів	Взаємодіяти з експертами під час збору інформації; взаємодіяти з органами влади	Готовність самостійно проаналізувати отриману інформацію. Можливість використовувати отримані вміння на практиці
Тема 4. Організація, підготовка та проведення спортивних походів та поїздок					
Організувати спортивно-екскурсійну подорож	Сутність підготовки поїздок на міжнародні спортивні заходи. Тактика проведення пішохідних маршрутів	Знати особливості організації спортивних екскурсійних маршрутів. Розуміти принципи створення спортивного туристичного продукту. Знати нормативно-правову базу щодо організації спортивних змагань	Формувати туристичні групи. Забезпечити безпеку туристичних спортивних подорожей	Здатність спільної діяльності в екскурсійній групі. Взаємодія з органами влади	Приймати ефективні управлінські рішення та бути готовим до застосування вмінь на практиці
Тема 5. Спортивний туризм і охорона навколишнього середовища					
Розробляти стратегію і тактику спортивних екомаршрутів для походів різної категорії складності, в різних географічних районах (регіонах) та кліматичних зонах	Поняття "екологічна стежка". Причини виникнення та головні ознаки	Знати особливості організації екологічних маршрутів. Розуміти принципи створення спортивно-екологічного продукту. Орієнтуватися у нормативно-правовій базі з організації спортивно-екологічних походів	Складати екотуристичні маршрути. Формувати туристичні групи. Забезпечити безпеку екотуристичних спортивних подорожей	Здатність спільної діяльності в екотуристичній групі. Уміння переконувати членів походу в дискусіях	Контролювати дотримання учасниками групи екологічних правил та принципів

Закінчення додатка А

Закінчення табл. А. 1

1	2	3	4	5	6
Тема 6. Характеристика спортивного туризму як виду спорту					
Проаналізувати специфічні ознаки спортивного туризму як виду спорту	Визначення поняття "туристичні змагання", а також загальна інформація щодо Олімпійських ігор	Розуміти особливості районування територій в залежності від виду спорту	Аналізувати і використовувати економічні механізми управління спортивно-екскурсійної індустрії. Проводити порівняльний аналіз рівня розвитку спортивного туризму в Україні та у світі	Презентувати результати під час дискусії з приводу тенденцій сучасного розвитку спортивного туризму.	Самостійно проаналізувати отриману інформацію. Можливість використовувати отримані вміння на практиці

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни.....	4
3. Програма навчальної дисципліни.....	7
4. Структура навчальної дисципліни.....	9
5. Теми та плани семінарських занять.....	11
6. Теми практичних занять.....	12
6.1. Приклади типових практичних завдань за темами.....	13
7. Самостійна робота.....	15
7.1. Контрольні запитання для самодіагностики.....	17
8. Індивідуально-консультативна робота.....	18
9. Методи навчання.....	19
10. Методи контролю.....	22
11. Розподіл балів, які отримують студенти.....	29
12. Рекомендована література.....	36
12.1. Основна.....	36
12.2. Додаткова.....	36
12.3. Інформаційні ресурси.....	37
12.4. Методичне забезпечення.....	38
Додатки.....	39

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Робоча програма
навчальної дисципліни
"СПОРТИВНИЙ ТУРИЗМ"

для студентів напряму підготовки
6.140103 "Туризм"
усіх форм навчання

Укладачі: **Зима** Олександр Григорович
Лола Юлія Юріївна
Голуб Марія Олексіївна

Відповідальний за випуск *Сущенко О. А.*

Редактор *Анацька О. В.*

Коректор *Маркова Т. А.*

План 2016 р. Поз. № 167.

Підп. до друку 21.03.2016 р. Формат 60 x 90 1/16. Папір офсетний. Друк цифровий.
Ум. друк. арк. 2,75. Обл.-вид. арк. 3,44. Тираж 40 пр. Зам. № 33.

Видавець і виготівник – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Леніна, 9-А

---

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*